

неграждан

группа русских

891. 715

ML-66

1908

ՆՈՒԷՐ Մ'ԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

Ա. Ի. ՈՒԼԵԱՆՕՎԱ

ՆՈՐ

ՄԱՅՐԻԿՍ

ԹԱՐԿԻ ԱՌՍԵՐԵՆԵՑ

Կ Ա Ր Մ Ի Ր Ի Ա Ն Ե Ա Ն

891.71Ժ.
ՈՒ-66

Ի Ի Ֆ Լ Ի Ս
ԵԼԵՔՏՐՈՆԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ ՕՐ. Ն ԱՂՍՆԵԱՆԻ ՊՈԼԻՑ. 7.
1908

30 MAY 2011

ՆՈՒԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

891-715

Ո-667

ԱԿ

Ա. Ի. ՌԻԼԵԱՆՕՎԱ

ՆՈՐ ՄԱՅՐԻԿՍ

6683

101

372

ԹԱՐԳՄ. ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ

Կ Ա Ր. Մ Ի Ր Ի Ա Ն Ե Ա Ն

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

ԷԼԷՔՏՐՈՆԱԿԻ ՏՊ. ՈՐ. Ն. ԱՂԱՆԵԱՆՅԻ, ՊՈԼԻՑ. 7.
1908

ՆՈՐ ՄԱՅՐԻԿՍ

I

Ո՛րքան երջանիկ է Կօլեա Նէժինցեր...
Ա՛խ, ինչ լաւ են ապրում այն երեխաները,
որոնք մայր ունին: Ի՞նչ տխուր եմ ես, — ասում
եմ շուտ շուտ, երբեմն օրեկան մի քանի ան-
գամ...

— Դէ՛հ հերիք է: Բան ու գործ է շինել՝
տխուր եմ հա՛ տխուր: Ոչ մի բանով չի
կարողանում զբաղուել, այս ինչ տեսակ երե-
խայ է, — փնթփնթում է պառաւ Միխայիլօվ-
նան: — Մի՛թէ խաղալիքներ չկան: Ահա՛ քո ձին,
ահա՛ տակառը, ահա՛ արկղի մէջ հազար ու մի
իրեր: Նստի՛ր քեզ համար և խաղա՛ սուս ու
փուս, իսկ ես պէտք է գնամ խոհանոց, որպէս-
զի ճաշը պատրաստ լինի ժամանակին:

Եւ նա գնում է խոհանոց իր մեծ հողա-
թափերը շրմփացնելով, իսկ ես մնում եմ մե-
նակ, բոլորովին մենակ... Ի՞նչպէս չտխրեմ: Ա-
սում է. «խաղա՛»: Բայց մեն մենակ ի՞նչպէս խա-
ղամ: Ձիս նոր, է խօսք չունեմ, Կօլեայի նման ու-
նեմ նաև ջրի տակառ, մի քանի օր է, որ հայ-
րիկս գնել է, բայց ո՛ւմ ծախեմ ես իմ ջուրը:

— «Ոչինչ, լմն. այժմ գնում ենք տուն, կընոջ ու երեխաների մօտ»:

— «Երևի ընծաներ էք տանում նրանց»:

— «Իհարկէ, խօսք չկայ, առանց ընծաների ի՞նչպէս կարելի է»:

Օհ, ինչքան ուրախ էի այնտեղ, ինչքան ուրախ: Ի՞նչ լաւ է խօսում Կօլեայի մայրը, այն հայրս չի կարողանում այնպէս խօսել:

Իսկ յետոյ. «Ահա գնում է մի ծերունի, ուսից զցած ունի մաղախ: Է՛յ, ծերուկ, զգոյշ կաց: Ահա դպրոցից տուն են վազում փոքրիկ երեխաներ: Ա՛խ, մի տղայի ականջը սառել է, այ տղայ, այ տղայ, շփիր ականջդ»:

Այսպէս ուրախ էինք այնտեղ: Երբ հայրս եկաւ ինձ տանելու, իսկի չէի ուզում տուն գնալ: Պէտք է խնդրեմ նրան, որ ինձ այսօր տանի Կօլեայի մօտ, — կրտանի՞ արդեօք, չգիտեմ. կասի — տօներին կերթանք:

Ա՛խ, ինչքան տխուր է այստեղ, ինչքան տրտուր... Իսկ Կօլեան ամեն օր ուրախ է: Երբ մայրը չի խաղում նրա հետ, հնարում է նրա համար որևէ հետաքրքրական խաղ. երբ նստում է աշխատելու, պատմում է նրան հէքեաթներ, — ես էլ մի անգամ լսում էի, ինչ հիանալի հէքեաթ էր: Երբ մայրը զբաղուած է, Կօլեան դարձեալ ուրախ է: Նա օգնում է մօրը, — սենեակն է հաւարում, նուշն է մաքրում, երբ մայրը կար-

կանդակ է թխում: Ա՛խ, ինչ համով-հոտով են նրանց կարկանդակները: Իսկ մեր Միխայլովնան չի կարողանում լաւ կարկանդակներ պատրաստել: Եւ մայրը շարունակ խօսում է նրա հետ, երբ նուշը մաքրում են, մայրը պատմում է նրան, թէ ի՞նչպէս է բնում նուշը. անի, ինչքան լաւ է և՛ մաքրել և լսել... Ո՛րքան երջանիկ է նա, որքան երջանիկ... Նոյն իսկ չկայ մէկը, որի հետ զբօսնել կարողանայի: Հայրս դեռևս չի գայ ծառայութիւնից, իսկ Կօլեան ամեն օր զբօսնում է իր մօր հետ, նրա հետ միասին գնում է կրպակներ, օգնում է գնած իրերը բերելիս... Ահա երևի հիմանրանք կերթան, — ժամի տասերկուսն է, նրանք դուրս են գնում միշտ նախաճաշից յետոյ: Կօլեան ունի մի փոքրիկ պարկ, որ զցում է ուսից: Նա ամեն ինչ դարսում է այդ պարկի մէջ և գնում... Ի՞նչ երջանիկ է նա: Եթէ ես մայր ունենայի, ես էլ լաւ կապրէի՝ — կըզբօսնէի, կըխաղայի նրա հետ: Բայց մայրս վնդուց, վնդուց մեռել է, — ես դեռ փոքրիկ տղայ եմ եղել, նոր-նոր ման գալ սովորող:

Հայրիկս վերադարձաւ ծառայութիւնից — մի տեսակ տխուր տրտում: Ես ընդ առաջ վազեցի և սկսեցի խնդրել, որ այսօր ինձ տանի Նէժինցկների մօտ:

— Չէ՛, ասաց նա, այսօր չի կարելի՛ ես

շատ գործ ունեմ անելու,— և դու էլ հօ չե՞ս կարող շարունակ այնտեղ ընկած լինել՝ կը-
ձանձրացնես ամենքին:

Եւ քաշուեց իր առանձնասենեակը: Ես ան-
քան տխրեցի, անքան տխրեցի: Մի նոր հրա-
շալի խաղ էի հնարել, ան թէ լաւ կըխաղայինք
Կօլեայի հետ: Բայց յանկարծ հայրիկս թղթեր է
բերել իր հետ. չեմ սիրում, երբ նա թղթեր է
բերում՝ ամբողջ երեկոյ գրում է,— և իսկի չեմ
կարողանում նրա հետ խօսել: Ճաշին հայրիկս
տխուր նստել էր. Միխայլօֆան նրան
հարցրեց. «Ինչո՞ւ չէք անուշ անում, պարոն:
Չլինի՞ թէ վատ եմ պատրաստել: Կարծես
կարկանդակը մի փոքր այրուել է»:

—Չէ, ոչինչ, լաւ է, ասաց հայրս:

Իսկ կարկանդակը, իրաւ, որ այրուել էր,
պնդացել, անհամացել: Ես չկերայ, վեր կացայ
գնացի, որ շնորհակալութիւն յայտնեմ հայրի-
կիս, բայց աչքերս լցուեցին արցունքներով:

Հայրս տեսաւ, մոռայուեց:

—Ի՞նչ եղաւ:

—Հայրիկ ջան, տխուր եմ. գնանք Նէժին-
ցկների մօտ:

Հայրս բարկացաւ:

—Չէ՞ որ ասացի, անկարելի է: Իսկ եթէ
դու ծւծւան, լալկան տղայ ես, հեռացիր ինձա-
նից, և այսուհետեւ էլ ոչ մի տեղ չեմ տանի բեզ:

Ես գնացի խոհանոց Միխայլօֆայի մօտ,
նստեցի նստարանի վրայ և լաց եղայ:

—Ա՛խ, ինչ իր ասածի երեխայ է,— ասաց
Միխայլօֆան: Ամօթ է, ամօթ, շարունակ բար-
կացնում ես հօրդ: Նա ծառայութիւնից վերա-
դառնում է յոգնած ու տանջուած, իսկ դու ըս-
կում ես յամառել: Ոչ մի երեխայ այդպիսի
բան չի անի: Ի՞նչպէս կարելի է շարունակ
հիւր գնալ...

Ախր միւս երեխաները տանն ուրախ են՝
նրանք մայր ունին, քոյր ու եղբայրներ ունին:
Մօր մօտ մարդ չի տխրի:

Եւ ես նորից լաց եղայ:

—Ա՛խ, ինչ տեսակ երեխայ ես դու,— և
Միխայլօֆան նստեց կողքիս: Ասում ես, թէ
«առանց մօր լաւ չէ ապրել»: Հապա ի՞նչ ա-
նեն այն երեխաները, որոնք ոչ հայր ունեն և
ոչ մայր: Օ՛հ, ծանր է, ծանր, երբ երեխան բո-
լորովին որբ է մնում, գրկուած հօրից ու մօ-
րից: Մենակ հայրիկդ է մնացել կենդանի, դու
իսկի չպէտք է վշտացնես նրան: Ուրախ ու
զուարթ եղիւր, որ հայրիկդ մխիթարուի: Իսկ դու
չթուենքերդ ուռցնում ես, լաց լինում... Ա-
մօթ է, հոգիս: Լաւ չես անում:

Միխայլօֆան դեռ էլի երկար խօսում էր
ինձ հետ: Ես բաւական մնացի մօտը, ար-
ցունքներս սրբեցի և գնացի հայրիկիս մօտ: Նա

նայեց ինձ ինչ որ անբաւական դէմքով, բայց ես ասացի:

—Հայրիկ ջան, մի՛ բարկանար, ես այլևս չեմ յամառի և չեմ խնդրի, որ հիւր տանես ինձ: Հիմա կարող եմ մօտդ նստել: Ես հանգիստ ու լուռ կընկարեմ, չեմ խանգարի:

—Ա՛յ, այդ լաւ ասիր, ասաց հայրս, ապա թէ ոչ այն ինչ ծւծւոց էր, որ գցեցիր, կարծես փոքր երեխայ լինիս: Եթէ դու հանգիստ կընստես—նստիր. միայն ինձ մի խանգարիր՝ տես, ինչքան բան ունեմ այսօր գրելու:

Նստեցի նրա սեղանի մօտ ծայրից և ըսկըսեցի նկարել երկծայր մատիտով կարմիրով ու կապոյտով: Մի տնակ շատ լաւ դուրս եկաւ, դռնով, երդկով, փեղկերով, տնակը և պարիսպը կարմիր էին, նրանց մօտ բսնում էր մի ծառ, ափսոս, կանաչ մատիտ չունէի, ըստիպա՛ծ էի կապոյտով նսխշել, բայց, այնուամենայնիւ, լաւ դուրս եկաւ: Ճայեակները ես արդէն չգիտէի, ինչպէս նկարեմ—կարմիր թէ կապոյտ. վերջապէս, նկարեցի այսպէս էլ, այնպէս էլ՝ մի հատ կապոյտ ճայեակ է թռչում, մի հատ կարմիր, մէկը կապոյտ, միւսը կարմիր... Ուղեցի հայրիկիս ցոյց տամ, բայց նա նըստած էր լուրջ, շատ լուրջ և շարունակ գրում էր հա գրում: Չէ, ասացի, աւելի լաւ է չխանգարեմ:

Պէտք է պահեմ այս պատկերը, Կօլեային

ցոյց տամ: Ես կարծում եմ, նա չի կարող այսպէս նկարել: Արդեօք ի՞նչ կասի նրա մայրը, երբ պատկերս տեսնի: Անուշտ կը գովի:

Ո՛ւհ... շարունակ գրում է հայրիկս: Շոգեմտաւ էլ նկարեցի, բայց մի քիչ ծուռը դուրս եկաւ. այդ տեսակ նաւը որ գետի վրայ թողնենք, իսկոյն ջրով կը լցուի:

Մի՛թէ հայրիկս չի ձանձրանում գրելուց: Ինձ նոյն իսկ նկարելը ձանձրոյթ պատճառեց:

—Հայրիկ, մի՛թէ չյոգնեցիր դու,—հարցրի ես կամացուկ:

—Չէ, սպասիր, ես շուտով կը վերջացնեմ:

Սկսեցի պատկերներ նայել: Մի պատկերից բան չհասկացայ՝ թռչում է մի ինչ որ մեծ թռչուն և կտուցով գառնուկ է տանում... Մի՛թէ կան այնպիսի թռչուններ, որոնք կարող են գառներ թռցնել: Կամ գո՛ւցէ դա հէքեաթ է, հէնց այնպէս նկարած: Ա՛յ Կօլեայի մայրը կը պատմէր՝ նա ամեն բան գիտէ, ամեն բան, նրա հետ քաղցր է պատկերներ տեսնել: Ամբողջ գրքոյկը թերթեցի, բայց հայրիկս դեռ էլի չի վերջացրել: Գնացի Միխայլովնայի մօտ: Նա բնել է գուլպան ձեռքին, և փիսօն նրա կծիկը սեղանի տակ այնպէս է խառնել, խճճել, որ ինչ ասեմ. հագիւ հազ կարողացայ բաց անել, ուղղել: Յետոյ դուրս եկայ սեղանի տակից, մի քիչ խաղացի փիսիկի հետ

և կրկին գնացի հայրիկիս մօտ:

Գրում է... չէ, ահա, վերջապէս, պրծաւ. գրիչը ցած գրեց: Ես վազեցի նրա մօտ: Նա ինձ նստեցրեց իր ծնկներին:

—Չը, ի՞նչ կասես, Բօրկա,—հարցնում է,— քնելու ժամանակ է թէ՞ չէ:

—Ո՛չ, հայրիկ, ես քեզ հետ մի քիչ էլի կընստեմ. ձանձրացայ սպասելուց, երբ դու գրում էիր: Ինչո՞ւ այդքան շատ ես գրում դու: Մի՞թէ չես ձանձրանում:

—Ձանձրանում եմ թէ չեմ ձանձրանում,—ասում է նա (ու շատ տխուր է, երեւի, ձանձրացել է),—բայց և այնպէս պէտք է գրեմ, քանի որ գործ կայ: Իսկ դու ի՞նչ ես անում: Միշտ տխուր ես, չես կարողանում մեծակ գրադուել:

—Մենակ տխուր է, հայրիկ:

Հայրս յօնքերը մի քիչ կիտեց:

—Ա՛յ, մէկ կամ երկու տարուց յետոյ,—ասում է,—ես քեզ ուսումնարան կըտամ. այնտեղ դու ընկերներ կունենաս, նրանց մէջ դու ուրախ կըլինես,—և հայրիկս սկսեց պատմել ուսումնարանի մասին, թէ ինքը ինչպէս էր սովորում:

—Բօրկա, կուզե՞ս ուսումնարան գնալ:

—Այո, ուզում եմ,—ասացի ես: Միայն դու ինձ չասացիր, թէ տանն ինչ են անում

ուսումնարան գնացող երեխաները:

—Առաջ պատրաստում են իրենց գասերը, յետոյ խաղում են:

—Իսկ ես ո՞ւմ հետ պէտք է խաղամ: Չէ որ մեր տանը չկայ մի այնպիսի մարդ, որի հետ կարելի լինէր խաղալ:

—Դէ՛հ, ի՞նչ կայ որ, մինչև ճաշ ուսումնարանում կըլինես, երեկոյեան կարող ես և մեծակ խաղալ կամ պարապել: Սակայն, նայիր, իննից անց է, ժամանակ է քնելու, տղաս, իսկ ես կերթամ մի քիչ գբօսնելու՝ գլուխս ինչ որ ցաւում է, երևի պարապմունքներին ցաւ է: Ահա շուտով կըզան ծննդեան տօները այն ժամանակ աւելի յաճախ կերթանք Նէժինցկների մօտ: Միայն այնտեղ չարութիւն չանես, Բօրեա, թէ չէ դու և Կօլեան ամենքին կըձանձրացնէք, այնպէս որ էլ չենք կարողանայ շուտ շուտ գնալ:

—Ո՛չ, ես ոչինչ չեմ անի, հայրիկ:

—Ուրեմն, պառկիր,—հայրս տարաւ ինձ ննջարան,—ցտեսութիւն առայժմ:

Նա համբուրեց ինձ և դուրս գնաց, իսկ ես երկար ժամանակ չկարողացա քնել. մըտածում էի՝ թէ ինչու այսօր այդքան տխուր էր հայրիկս, թէ ինչու մեծերն այդչափ շատ են գրում, թէ ինչպէս կըխաղանք Կօլեայի հետ միասին ծննդին, և ինչպէս Միխայլօվիան ասում է, որ հայրիկս էլ տխրում է առանց մայ-

բիկի, և ի՜նչ լաւ կըլինէր, եթէ մայրիկս կեն-
դանի լինէր, և էլի շա՛տ ու շատ բաների մա-
սին մտածում էի ես... Եւ յանկարծ ինձ թուաց,
որ մէկը թռչում է մօտս, ամբողջովին սպի-
տակ, և նստում է անկողնիս վրայ, մօտիկ,
շա՛տ մօտիկ ինձանից... և որ դա մայրիկս է...
Եւ ես շատ լա՛ւ էի զգում ինձ: Ու իսկոյն և
եթ քնեցի...

II

Շուտով կանցնի ձմեռը, հիմա փետրուարն
է՛ ձմրան վերջին ամիսը: Շուտով գարունը կը-
գայ: Ի՜նչպէս ուրախ եմ ես: Հայրիկս ասում
էր երեկ, որ գուցէ ամառանոց գնանք, այնտեղ
կըլողանանք, ձուկ կըորսանք... Հայրիկս ար-
ձակուրդ կըստանայ, չի գնայ ծառայութեան:
Ի՜նչ լաւ է: Երեկ ուրախ էր հայրիկս՝ խա-
ղում էր ինձ հետ, չարչարում, քաշքշում էր:
Այժմ նա այլևս թղթեր չի բերում ծառայու-
թիւնից, և ուրախ է զգում իրեն: Իսկ ժամի
իննին, երբ ես նստեցի ընթրելու, նա համբու-
րեց ինձ ու հիւր գնաց: Այսօր ես վաղ վեր կա-
ցայ և Միխայիլովնայի հետ գնացի շուկայ: Ի՜նչ
տաք է այսօր, տանիքներից կաթկթում է, ջրի

գրեր են կանգնած փողոցում... Շուտով, շու-
տով կբացուի գարունը:

Ա՛խ, ինչ կամաց-կամաց է ման գալիս
Միխայիլովնան: Ոտ առ ոտ, ծանր ու բարակ...
Այդպէս էլ մանգալ կըլինի՞: Վազում եմ ա-
ռաջ, յետոյ նորից ետ դառնում նրա մօտ, ա-
պա կըկին առաջ վազում, նստում մի քարի
վրայ և սպասում...

— Գնանք, էլի, Միխայիլովնա,

— Սպասիր, ջանիկս, ախր չէ՞ ոտքերս թու-
լացել են: Տես, ի՜նչ ժիր ես դառել դու, ես
ի՞նչպէս կարող եմ քեզ հասնել:

Մի անկիւնում երկար նստեցի, նայում էի,
ինչպէս երեխաները սահում էին սառցէ սարից:
Իսկ Կօլեայի սարը փչացած կըլինի իհարկէ:
Նա այնպէս հալուել է, որ անհնար է սահել: Է՛հ,
ինչ կայ որ: Գարունքին աւելի լաւ է՝ կարելի
է աւելի շատ խաղեր սարքել: Էլի չկարողացաւ
ինձ հասնել Միխայիլովնան: Ա՛խ, ինչպէս է գա-
լիս: Իսկ մինչև շուկան դեռ հեռու է. եթէ
այսպէս գնանք, շուտ չենք կարող տեղ հասնել:

— Միխայիլովնա:

Ա՛յ քեզ բան, բոլորովին կանգ առաւ, ինչ
որ ծանօթի հանդիպեց: Ա՛խ, ես չեմ սիրում,
երբ նա պատահում էր իր ծանօթներին: Խօ-
սում են, խօսում անվերջ: Հայրս էլ չի սիրում,
երբ մենք Միխայիլովնայի հետ մնում ենք փո-

դոցում: Սկսեցի համարել մօտովս անցնողներին, տասներկու մարդ համարեցի, և էլի մի կին անցաւ երկու երեխաներով, անս մի տղայ էլ վագում է... Իսկ նրանք դեռ կանգնած են: Եւ այդ ի՞նչ բանի մասին են խօսում այդքան երկար ժամանակ: Մօտեցայ նրանց, կարծելով, որ Միխայլովնան կըյիշի ինձ և մնաս բարով կասի իր ծանօթին: Բայց չէ, շարունակում են խօսել: Նստեցի մի ուրիշ բարի վրայ:

— Իհարկէ, ասում է Միխայլովնան, — առանց տանտիկնոջ, հասկանալի է, որ տունը տուն չէ: Իսկ ես արդէն ուզում եմ հանգրստանալ. ես արդէն ասել եմ պարոնին. ուժից, հալից ընկել եմ, մանաւանդ տանջում են ոտքերս...

Ա՛խ, Միխայլովնան որ իր ցաւերի մասին պատմել սկսի, երկա՛ր, շա՛տ երկար կըքաշի...

Սակայն հողը մի քիչ երկացել է, այ, այստեղ արօտուարի մօտ, որտեղ որ մաքրել են: Փայտի կտոր վերցրի և սկսեցի ձիւնը փորփորել: Այստեղ կարելի է փոքրիկ պարտէզ շինել, ինչպէս անցեալ ամառը շինում էի... էլի խօսում են:

— Բայց պարոնը այնպիսի մարդ է, որ ինչ ասեմ, դրանից լաւը դժուար թէ գտնուի: — Միխայլովնան միշտ գովում է հօրս: — Արդէն քա-

նի ժամանակ է, ինչ ես նրա մօտ ծառայում եմ և ոչ միայն երբէք չի հայհոյել, այլ նոյնիսկ չի բարկացել վրաս:

Երկուն էլ նայեցին ինձ:

— Բօրենկան լաւ, բարի տղայ է:

Այս ի՞նչ բան է, Միխայլովնան ինձ էլ գովում է: Իսկ տանը շարունակ փնթփնթում է, որ ես չեմ կարողանում մի որևէ բանով զբաղուել:

— Միայն միշտ գանգատում է, որ տխուր է, ձանձրանում է: «Ա՛յ, ասում է, եթէ ես մայրիկ ունենայի, ուրախ կըլինէի: Վատ է, — ասում է, — առանց մայրիկի ապրել»:

Ա՛խ, ինչ վատն է Միխայլովնան: Ոչինչ չի կարելի նրան ասել. ինչո՞ւ սկսեց փողոցում պատմել իմ մասին: Այսուհետեւ էլ ոչ մի անգամ չեմ դուրս գայ նրա հետ:

— Միխայլովնա, գնանք: Ի՞նչ ես կանգնել փողոցում: Հայրս չի թոյլ տալիս ինձ փողոցում կանգնել:

— Գալիս եմ, գալիս հոգեակս:

Շարժուեց, կինն էլ նրա ետևից, չի հեռանում:

«Ի՞նչ է, — հարցնում է, — առանց մայրիկի տխրո՞ւմ ես, պարոն»:

Ես գնում եմ, լուռ եմ:

— Ոչինչ, մի տխրէք, — ասում է, — Աստուծով դուք շուտով նոր մայրիկ կունենաք:

1002
5683

Նայեցի նրան, գարմացայ՝ ի՞նչպէս թէ նոր մայրիկ, մտածում եմ: Իսկ նրանք ժպտում են և աչքով են անում իրար: Ոչինչ չեմ հասկանում, ճշմարիտ, ոչինչ չեմ հասկանում, երևի ծիծաղում են վրաս: Ես կրկին շուռ եկայ:

—Մի՞թէ չէք հաւատում: Ազնիւ խօսք: Եւ Աստուած ձեզ լաւ, սիրող ու փայփայող մայրիկ կրտայ. ես վաղուց նրանց ճանաչում եմ, ամբողջ հինգ տարի ապրել եմ նրանց մօտ: Ծառաների հետ քաղաքավարի է, հպարտ չէ և սիրում է երեխաներին: Հերոս նրանց մօտ հիւր եկաւ ամուսնացած քոյրը, և նա մօրից աւելի շատ էր նայում իւր քրոջ որդիներին՝ խաղում էր նրանց հետ, հէքեաթներ էր պատմում. մի խօսքով երեխաները չէին ուզում նրանից բաժանուել:

«Խաղում էր, հէքեաթներ էր պատմում, ի՞նչ լաւն է... և նա մայրի՞կս պիտի դառնայ... Չէ, նա, երևի, դիտմամբ է այդ ասում»:

—Սակայն, ցտեսութիւն, Միխայլօվնա, այ թէ շատ խօսեցի ես քեզ հետ, եթէ գիւղ գնալու լինես, չմոռանաս, անցիր ինձ մօտ մնաս բարով ասելու:

—Կրգամ, Սաւելիկնա, կրգամ անպատճառ: Մնաս բարով:

—Միխայլօվնա, այդ ի՞նչ էր ասում նա: Մի՞թէ մարդ կարող է նոր մայր ունենալ:

—Իհարկէ, կարող է, հոգիս: Եթէ հայրիկդ ամուսնանայ, դու նոր մայր կունենաս, իսկ Սաւելիկնան զուր չի խօսիլ, նա այնպիսի կին չէ: Պէտք է ասել, որ նա շատ լաւ է ճանաչում նրանց, երկար ժամանակ ապրել է նրանց մօտ, հէնց հիմա էլ յաճախ լինում է այնտեղ, իր աղջիկն էլ նրանց համար շորեր է կարում:

—Բայց ինչո՞ւ հայրիկս ոչինչ չի ասել ինձ:

—Չի՛ ասել: Երևի դեռ ժամանակը չի եկել, դրա համար էլ բան չի ասել: Ժամանակին կասի: Ես էլ ոչինչ չգիտէի: Սաւելիկնան հարցրեց. «Ճի՞շտ, բան չէ՞ս իմացել»:—Ախր, սրտեղից պիտի իմանամ: Ու՞ր եմ գնում, որ ինչ իմանամ: Մօտս էլ ոչ ոք չի գալիս...

—Եւ նա ինձ հետ կրգբօսնի՞, կրխաղա՞յ:

—Այո, նա բարի է, սիրալիր է,—ասում էր Սաւելիկնան: Տայ Աստուած: Հայրիկիդ հէնց այդպիսի մէկն է պէտք, որ բարի ու լաւ լինի իրեն պէս: Ես վաղուց արդէն ասում եմ—թող Աստուած նրան տայ լաւ կին, քեզ՝ բարի մայր: Իսկ ես վաղուց ուզում էի գնալ հանգստանալու, բայց միայն խղճում էի ձեզ,—ինչպէս կարող էիք մենակ ապրել... ո՞վ պէտք է նայեր քեզ, ո՞վ պէտք է կառավարէր տունը: Ես թէև պառաւել եմ, բայց և այնպէս...

—Մի՞թէ դու կրգնաս, Միխայլօվնա:

—Ապա ի՞նչ: Պարաշան էլ վաղուց կան-
չում է... Չգնամ ինչ է:

—Լաւ կըլինի, որ չգնաս, Միխայլովնա:
Մնա՛ դու մեզ մօտ, թող Պարաշան գայ մօտդ—
մենք բոլորս միասին կապրենք:

—Ախ, ջանիկս: Ախ, գառնուկս: Ես ինքս
ցաւում եմ ձեզ համար: Ընտելացել եմ ձեզ...
Բայց կնոջ. մսավաճառների շարքը քիչ մնաց
անցնէինք: Այս կողմը, այս կողմը գնանք,
հոգիս:

Շուկայից մենք կառքով վերադարձանք
տուն:

—Իսկ ես գիտեմ, թէ որտեղ է ապրում քո
նոր մայրիկը, ասաց ինձ Միխայլովնան:—Այս
փողոցով, ա՛յ Համբարձման փողոցով կանց-
նենք նրանց կողմը: Նրանք սեփական տներ ու-
նեն, նրա հանգուցեալ հայրն է գնել՝ ինձ ցոյց
են տուել: Այ սա է, քարաշէն տան կողքին, դե-
ղին տունը, փոքրիկ պատշգամբով և պարտե-
զով: Լա՛ւ տուն է:

Ինձ էլ շատ դուր եկաւ նոր մայրիկիս
տունը՝ այնպէս գեղեցիկ է, մաքուր, պատու-
հանները մեծ են, լուսաւոր, ի՛նչպէս փայլում
են արևից, կարծես ժպտում են ինձ, կարծես
ուզում են ասել. «Այո՛, այստեղ է ապրում նոր
մայրիկդ: Այո՛, լա՛ւ կապրես դու նրա մօտ»:

III

Նոր մայրիկ: Նոր մայրիկ: Ի՛նչքան լաւ է,
ինչքան հրաշալի է: Իսկ ես առաջ նոյն իսկ
մտքովս չէի կարող անցկանցնել. չէ՞ որ չըզի-
տէի, թէ կարող է լինել նոր մայր: Ախ, սր-
բան ուրախ եմ ես, սրբան ուրախ...

Ուղղակի սկսեցի ուրախութիւնիցս չա-
րութիւն անել, վազվզում էի սենեակների միջով,
երգում էի բա՛րձր, բա՛րձր. թռչում էի նստա-
րանի վրայով, պարում, թռչկոտում էի...

Յետոյ յոգնեցի, քաղցեցի և գնացի խոհա-
նոց: Միխայլովնան տուաւ ինձ երեկուայ կաթ-
նապուրը:

—Միխայլովնա, նոր մայրիկը կըվազվզե՞ ար-
դեօք հետս:

—Այդ ի՞նչ ես ասում, ի՞նչպէս թէ կը-
վազվզի: Յիմարացել ես դու, պարո՛ն, բոլորո-
վին յիմարացել ես: Ի՞նչ է, նա փոքր երեխայ
է, ի՞նչ է: Կըտեսնի որ դու այդպէս չար ես,
և նոյնիսկ չի ուզենայ քեզ մայր լինել: Այս
ինչ տեսակ երեխայ է, շուկայ էինք գնում (մօ-

տիկ հօ չէ) վազում էր անդադար. տուն վերադարձանք, կրկին թռչկոտում է: Այդ ինչ սովորութիւն է անդադար թռչկոտել...

— Ուրախութիւնից է, Միխայլովնա, ուրախութիւնից: Էհ լաւ, էլ չեմ անի...

— Ուրախութիւնից: Դարձեալ մի որևէ բան կրկնորես, այն ժամանակ լաւ կուրախանաս: Երևի ամեն ինչ տակն ու վրայ ես արել այնտեղ, աթոռներն այս ու այն կողմ ես թափթփել, նորից պէտք է հաւաքել...

— Ես կերթամ, այս ըոպէիս կը հաւաքեմ: Բայց, գուցէ, նա մեզ մօտ գայ, Միխայլովնա:

— Ո՛վ գիտէ, կարող է պատահել, իսկ դու սենեակներում ի՞նչ ասես որ չես արել: Փոքր երեխայ հօ չե՞ս:

Ես վազեցի հաւաքելու: Յանկարծ կը բարկանայ և չի ուզենայ ինձ մայր լինել... Չէ, ես ինձ լաւ կը պահեմ:

Ամեն բան կարգի բերի՝ խաղալիքներս այնպէս կարգով դարսեցի, ուղղակի կը հիանաս, աթոռները դրի իրենց տեղերը, հայրիկիս աթոռի թողը սրբեցի: Կարծում եմ, ամեն բան կարգին է...

Կանչեցի Միխայլովնային, ցոյց տուի, գովեց: Կըզմայ արդեօք նոր մայրիկս, թէ չէ: Ինչ որ տիկին անցաւ մեր կողմը: Վազեցի պատուհանի մօտ: Ո՛չ, անցաւ գնաց: Նա չէ, ուրեմն: Բայց ի՞նչ-

պիսի կին է նոր մայրիկս: Արդեօք Կօլեայի մօր նման բարձրահասակ է, սև մազերով, սև զգեստով: Նա էլ այնպէ՞ս է պատմում արդեօք, նա էլ այնպէ՞ս է կիտում յօնքերը, երբ չարութիւն կանես: Կամ արդեօք նման է երազումս տեսածին, որ գալիս նստում էր իմ մահճակալին: Սպիտակ հագուստով է արդեօք, երկար խարտեաշ մազերով, պահապան հրեշտակի նման, որին ես տեսայ եկեղեցում:

Եւ նա էլ այնպէ՞ս է ժպտում, նա էլ այնպիսի փափօնկ ձեռքեր ունի արդեօք: Ո՞նց իմանամ, թէ ինչպիսի կին է նոր մայրիկս: Ես վազեցի խոհանոց:

— Միխայլովնա, գիտե՞ս, թէ ինչպիսի կին է նոր մայրիկս: Նման է նա Կօլեայի մօրը: Ի՞նչպիսի զգեստներ ունի նա: Բայց Միխայլովնան բարկացած էր՝ կերակուրը բարձրացել էր թափուել:

— Ես ի՞նչ գիտեմ, ի՞նչպիսի կին է նա: Մարդ քեզ բան չպիտի ասի. զահլան կը տանես քո հարցմունքներով ի՞նչպիսի է, երբ կը գայ: Քեզ հե՞տ խօսեմ, թէ ճաշը պատրաստեմ: Առաջին անգամն եմ այս տեսակ երեխայ տեսնում

— չի կարող մենակ որևէ բանով զբաղուել... ի՞նչ արած, գնացի նորից սենեակ: Միխայլովնան բարկանում է, որ չեմ կարողանում մի որևէ բանով զբաղուել: Բայց ի՞նչ-

պէս զբաղուեմ: Ես ուզում եմ նոր մայրիկիս մասին մտածել, թէ ինչպիսի կին է նա: Ապա ի՞նչպէս իմանամ: Հայրիկս կասի՞ արդեօք: Սակայն դեռ ժամի երկուսն է գնում միայն, —նա դեռ շուտ չի գայ: Ի՞նչ անեմ ես, ի՞նչ անեմ... Ի՞նչ...

Ինչքան ոյժ կար ոտքերումս, վազեցի հայրիկիս դիմաւորելու: Նա ցնցուեց:

— Այս ի՞նչ բան է, ի՞նչ ես այդպէս վազ տալիս: Վախեցրիր, կարծեցի, թէ բան է պատահել:

Յօնքերը խոժոռուած էին, նա ուղղակի գընաց առանձնասենեակը, և ես շհամարձակուեցի հարցնել մայրիկի մասին: Ճաշին մի ինչոր մարդ եկաւ հայրիկի յետևից գործով: Հայրիկս շտապ շտապ էր ճաշում...

— Գնա՛, մի քիչ զբօսնիր տան առջևը, Բօրեա, ես թէյին կը վերագառնամ:

Եւ գնաց: Մնացի նորից մենակ: Իսկ մայրիկի մասին ոչինչ չասեց: Ո՛ւհ, այս ձանձրոյթը: Ի՞նչ անեմ ես: Միխայլօվնան հիմա, երևի, կը պառկի քնելու՝ նա յոգնել է շուկայից յետոյ: Ես հագնուեցի և դուրս եկայ զբօսնելու: Բայց տխրեցի մենակ: Մանեկայ, ման եկայ, նստեցի նստարանի վրայ— ի՞նչ տխուր եմ, երբէք այսպէս չեմ եղել: Ա՛խ, շ՞ուտ կուռնեմ, արդեօք, ես նոր մայրիկ: Ա՛խ երնեկ ի՞նչպիսի կին է նա:

Եւ յանկարծ մտածեցի. «Չէ՞ որ ես գի-

տեմ, որտեղ է բնակուում նա: Կերթամ Համբարձման փողոցը, այն տունը, կասեմ նրան, որ շուտով գայ մեզ մօտ, որ ես տխուր եմ մենակ...»

Եւ գնացի: Գնում էի արագ, բայց լաւ, ինչպէս մեծերը՝ չարութիւն չէի անում, չէի վազվզում, չէի կանգ առնում: Փողոցի մի ափից միւս ափը անցնում էի զգուշութեամբ, մի անգամ միայն քիչ մնաց ձիու տակն ընկնէի, բայց վաղ տուի և կարողացայ ազատուել. մի անգամ էլ կրկնակօշիկըս յանկարծ լցուեց ջրով, — ձիւնը բոլորովին հալուում է՝ շ՞ուտով, շ՞ուտով կը բացուի գարունը:

Ճանապարհը լաւ գիտեմ՝ բանի՛ անգամ Միխայլօվնայի հետ միասին անցել ենք այս փողոցով շուկայ գնալիս: Միայն մենք միշտ շուռ էինք գալիս դէպի Նիկօլանսկի փողոցը, իսկ կառապանը այսօր գնաց ուղիղ, — ա՛յ, այն սպիտակ տան մօտ շուռ եկաւ, իսկ այնտեղից մի քիչ որ ծռուես դուրս կը գաս Համարձման փողոցը:

Բայց և այնպէս հեռու է ապրում՝ նոր մայրիկս, աւելի հեռու, բան Կօլեայի մայրը: Սակայն ոչինչ, շուտով կը հասնեմ: Ահա՛ երևում է և այն եկեղեցին, որի մօտից անցանք, ահա և երկար պարիսպը: Հէնց այստեղ պէտք է շուռ գալ: Բայց ո՞րտեղ է մայրիկիս տունը:

Նա այնպէս ուրախ տուն էր. պայծառ պատուհանները ինչպէս պսպղում էին, իսկ այժմ

ոչինչ չի երևում: Այ այս դեղին տուներ նման է՝ սրա առջևն էլ ծառ կայ...

Ախ, այս ինչ է պատահել ինձ: Հէնց սա է. միայն այն ժամանակ արևը լուսաւորում էր, և նա պայծառ էր երևում, իսկ հիմա արևն անցել է,—սա է, իհարկէ, սա է: Ահա և պատուհանի վարագոյրները, ահա և ծաղիկները: Նայեցի, պատուհանում ոչ ոք չի երևում, միւսում, նոյնպէս: Ի՞նչ անեմ այժմ: Քաշե՞մ զանգը: Մօտեցայ դռանը: Չէ, կարող են բարկանալ, գուցէ քնած են ճաշից յետոյ նէժինցիների պէս: Աւելի լաւ է սպասեմ, մի քիչ կրնստեմ դռանը, կրհանգստանամ: Ոչ ոք չի գալիս, ցրտում է, և մութն ընկնում, երեկոն մօտ է: Կամացուկ կըբաշեմ զանգը: Կամաց զանգահարեցի:

Մէկը գալիս է... Կըբարկանան վրաս, թէ չէ: Մի ինչ որ կին բաց արաւ. Ո՛չ, բարկացած չէ—բարի է:

— Այդ դձուք տուիք զանգը,—հարցնում է: Ո՛ւմ հետ էք եկել դուք, սեմն էք ուզում...:

Զարմացաւ, որ մենակ էի եկել:

— Ես եկել եմ նոր մայրիկիս մօտ,—նա այստեղ է ապրում:

Կինն աւելի ևս զարմացաւ:

— Ի՞նչ էք ասում, սիրելիս, սխալուել էք

հաւանօրէն: Ո՞րտեղ է ձեր տունը, ասացէք, ես կըտանեմ:

— Ի՞նչպէս թէ սխալուել եմ: Ես գալիս եմ մեր տնից նոր մայրիկիս մօտ. հասկացա՞ք, նոր մայրիկիս մօտ: Թողէ՛ք ինձ, կուզեմ միայն երկու խօսք ասել նրան:

Կինը ոչինչ չէր հասկանում:

— Ո՛ւմ գաւակն էք դուք:

— Բօրեա Բուտկօվսկին եմ ես—թողէ՛ք, մտնեմ:—Ես ետ մղեցի նրա ձեռքը և մտայ նախասենեակ:

— Դուք Գրիգորիյ Ալեքսէևիչի որդին չէ՞ք արդեօք:

— Իհարկէ, Գրիգորիյ Ալեքսէևիչի որդին եմ, անխր ասացի, որ եկել եմ նոր մայրիկիս մօտ:

— Է՛, լաւ, գնանք:

— Վերջապէս հասկացաւ: Առաջ անցանք. նա ներս նայեց մի դռնից և կամաց կանչեց:

— Անտօնինա Նիկօլանա, համեցէք այստեղ:

Ես լսեցի թեթև ու արագ քայլերի ձայն, և ահա դուրս եկաւ նա, նոր մայրիկս: Իսկոյն ճանաչեցի, որ նա էր, թէև ամենևին նման չէր ոչ Կօլեայի մօրը, ոչ էլ երագումս տեսածին... Բոլորովին, բոլորովին ուրիշն էր, բայց անբան լաւն էր, անպիսի բարի աչքերով: Վագեցի մօտը:

— Իմ նոր մայրիկ: Դուք իմ նոր մայրիկն

էք, այնպէս չէ՞: Ի՞նչու չէք գալիս մեզ մօտ: Եկէք շուտով, բոլորովին եկէք,—ես մենակ տխրում եմ:

Նա զարմացած, մեծ-մեծ աչքերով նայեց ինձ ներս բերող կնոջը՝ նա էլ բան չէր հասկանում:

— Գրիգորիյ Ալեքսէկիչի որդին է,—ասաց կինը:

Այն ժամանակ նոր մայրիկս ժպտաց, ձեռքըս բռնեց

— Այդ դձու ես, Բօ՛րեա: Ո՞ւմ հետ եկար դու: Ո՞վ ասեց քեզ: Մե՞նակ... Մի՞թէ... Բայց, գնանք, գնանք լոյսի մօտ, ես ուզում եմ տեսնել, ի՞նչպիսի տղայ ես դու:

Նա բարձրացրեց ինձ և կանգնեցրեց բազմոցի վրայ:

— Ես լաւ տղայ կը դառնամ, չեմ յամառի, չեմ թռչկոտի սենեակէ սենեակ և անկարգութիւն չեմ անի: Ես այսօր ամեն բան կարգի բերի: Ինչո՞ւ չեկար մեզ մօտ...

— Նա շարունակ ժպտում էր, երեսու դարձնում էր դէպի լոյսը: հսինեց գլխարկս և սկսեց շփել մազերս ու ճակատս:

— Նման է Գրիգորիյ Ալեքսէկիչին, ասաց կինը, որը երևի, նրանց խոհարարուհին էր:

— Այո, մանաւանդ աչքերը,—նա ուշադրութեամբ և քաղցրութեամբ նայում էր ինձ:

— Վաղը անպատճառ եկէք մեզ մօտ: Ես

եկայ ասելու, որ դուք վաղը գաք մեզ մօտ:

— Իսկ ես նայում եմ, ում տղան է: Մենակ, երևի, մոլորուել է, ասաց խոհարարուհին:

— Դու ինձ ի՞նչպէս գտար: Քեզ ո՞վ ասաց, հարցնում էր նոր մայրիկս, բաց անելով վերարկուս:

— Միխայլօվնան ասաց, երբ մենք վերադառնում էինք շուկայից. «Ահա այստեղ է ապրում քո նոր մայրիկը, ասում էր, այս դեղին տանը...»

— Ո՞ր Միխայլօվնան:

— Ա՛յ մեր, մեր Միխայլօվնան, մեր խոհարարուհին. մի՞թէ դուք չէք ճանաչում նրան: Նա այնպէս պառաւ է: Մենք միասին այսօր կառքով տուն էինք գնում շուկայից...

— Եւ նա՞ քեզ ասեց նոր մայրիկիդ մասին:

— Ո՛չ, նա չասեց: Նա ինքն էլ չգիտէր... Այդ ասեց մեզ պատահող ծանօթ կինը, որ վանդակաւոր շալ ունէր ծածկած, ցածրահասակ ու հաստ-հաստ մարմնով... Ճանաչում էք դուք նրան:

— Ո՛չ, չեմ ճանաչում: Իսկ ուզո՞ւմ ես, որ ես քեզ մայր լինիմ, Բօ՛րեա:

— Ա՛յ, թէ ի՞նչ, այ թէ ի՞նչ, բացականչեցի ես, փաթաթութեցի նրան ու սեղմեցի պինդպինդ:— Ես տխրում եմ առանց մայրիկի, շնու եկէք, շնու...»

Նա ծիծաղում էր:

— Թող, թող, անի, ինչ ուժով ես դու:

— Ինչ է: Ո՞վ է, Տօնեա,— և մի պառաւ, որ նման էր տատիս, ներս մտաւ սենեակը: Այտի վրայ նա կարմիր բիծ ունէր, մազերը դուրս էին թափուել թաշկինակի տակից: Նա, երևի, բնել էր ճաշից յետոյ:

— Ա՛խ, մայրիկ, սա Գրիգորիյ Ալեքսէկիչի Բօրեան է: Երևակայեցէք, մեն-մենակ եկել է ինձ հետ ծանօթանալու:

Ես բարեցի տատիկին:

— Մենակ... Այդ ի՞նչպէս թողեց բեզ հայրիկդ մեն-մենակ:

— Հայրիկս գնաց: Ես զբօսնում էի մենակ, տխրեցի, եկայ ասելու նոր մայրիկին...

— Բայց բեզ ո՞վ ասեց նոր մայրիկի մասին: Հայրիկդ:

— Չէէ՛: Միխայլօվնայի ծանօթը պատահեց, ասաց. «Ի՞նչ տխրում էք առանց մայրիկի: Դէ՛հ, մի տխրէք, շուտով...»

— Ա՛խ, Տէ՛ր Աստուած, բացականչեց պառաւը, բազմոցը բոլորովին թրջուել է: Երևի, դրա ոտքերը թաց են, Տօնեա:

Բոլորը սկսեցին նայել ոտքերիս:

Կօշիկները մէկը թաց էր և չէր հանւում:

— Ա՛խ, դու չարաճճի,— ասում էր տատիկը: Ոտքերդ թաց ես արել, կըհիւանդանաս:

— Ակուլինա, բեր իմ տաք գուլպաներն ու կօշիկները, իսկ սրանք պէտք է չորացնել,— ասաց նոր մայրիկս:

— Միայն մէկն է թաց, միւսը չոր է, ասացի ես:

— Սա էլ թաց է,— շօշափելով ասաց տատիկը:

— Այս ի՞նչպէս թրջուեցիր: Գրեթէ մէջ էիր ոտքդ կոխում:

— Չէ, ես չարութիւն չէի անում. ոտքս դրի սառոյցի վրայ, կարծում էի, պինդ է, իսկ նա յանկարծ— ճ՛րրթ: Չգիտէի:

Տատիկը շարժում էր գլուխը: Մայրիկը ծիծաղում էր և ինչքան ոյժ ունէր շփում էր ոտքերս օղիով:

— Դէ՛հ, այժմ վազիր,— ասաց տատիկը, երբ ես հագայ կօշիկները:

Բայց մայրիկի գուլպաներն ու կօշիկները այնպէս մեծ էին ինձ համար, որ չէի կարողանում վազել. սկսեցի ման գալ սենեակի մէջ:

Լա՛ւ է նոր մայրիկիս մօտ, աւելի լաւ է քան մեզ մօտ: Պատուհաններում դարսած են ծաղիկներ, յատակի վրայ՝ բարձր ծառեր լայն տերևներով. մի դեղին թռչնակ նստած է վանդակի մէջ՝ նա քնած էր, երբ ես եկայ, բայց աղմուկից զարթնեց և թրպրտաց: Մայրիկը ա-

սում է, որ նա լաւ է երգում: Ա՛խ, ի՞նչպէս կուզենայի նրան լսել:

—Բայց դու, այնուամենայնիւ, շատ չարարձ-
ճի տղայ ես,—ասաց տատիկը,—եկել ես առանց
թոյլտուութեան. հայրիկդ անհանգիստ կըլինի:

—Այո: Ո՛ւհ, ինչքան ուշ է. լապտերներն
արդէն վառում են: Պէտք է գնամ: Մնա՛ք բա-
րով... Միայն ի՞նչպէս գնամ: Այս կօշիկներով
չեմ կարող: Ո՞րտեղ են իմոնքս:

—Կօշիկներդ դեռ թաց են, Բօրեա, ասաց
նոր մայրիկս: Պէտք է սպասես: Մենք այս բո-
ւստի թէյ կըխմենք,—ահա Ակուլինան բերում
է ինքնաեռը,—դու կըտաքանաս: Բայց չէ՞
որ շուտով այստեղ կըգայ ինքը Գրիգորիյ Ալեր-
սէկիչը: Չէ՞ որ մենք այսօր թատրոն ենք գնա-
լու, մի՞թէ մոռացել էք, մայրիկ... Թող Բօրեան
մնայ մինչև նրա գալը: Արդէն ժամի վեցն է:

Մենք սկսեցինք թէյ խմել: Նոր մայրիկս
չի կարողանում նշի կարկանդակներ պատրաս-
տել, բայց դրա փոխարէն թխում է շաա հա-
մեղ գաթաներ, որոնք, համարեա, ոչնչով պա-
կաս չեն կարկանդակից:

—Իսկ ի՞նչ ես անում դու այն ժամանակ,
երբ հայրիկդ ծառայութեան է, հարցրեց մայ-
րիկը:—Դու դեռ կարգալ չգիտե՞ս:

—Չէ, մի երկու տարուց յետոյ հայրիկս
ինձ ուսումնարան պիտի տայ, իսկ այժմ ես

խաղում եմ: Միայն մենակ ձանձրանում եմ,
չեմ կարողանում խաղալ:

—Մենք միասին կարգալ կըսովորենք, ուզո՞ւմ
ես:

—Այո, և կըխաղանք: Դուք ջրկիրներ խաղալ
գիտե՞ք:

—Ոչ, չգիտեմ:

—Չգիտե՞ք... Այդ ի՞նչպէս է որ չգիտեք...
էհ, լաւ, բան չկայ, ես ձեզ կըսովորեցնեմ:
Եկէք վաղը, ես ձեզ տակառն էլ ցոյց կըտամ:
Դուք այ այսպէս կընստէք, իսկ ես կանցնեմ
տակառով, կըկանչեմ. ջ՛ռը, ջ՛ռը...

Տատիկն ու մայրիկը ծիծաղում էին. նրանք,
երևի, երբէք չէին տեսել այդպիսի խաղ:

—Ա՛խ, դու շատախօս, շատախօս,—պուխը
շարժելով, ասում էր տատիկը:

—Լաւ, վաղը կըսովորեմ, Բօրեա: Իսկ այժմ
նստիր թէյդ խմիր, քանի որ չի պաղել,—
ասաց մայրիկը և բաժակը դրեց առջևս, իսկ
տատիկը լցրեց տաք կաթ:

—Ես ձեզ կըսովորեցնեմ խաղալ և եռա-
ձի: Այսպէս՝ պէտք է երեք հատ աթոռ դնել,
սանձեր վերցնել... Է՛յ, իմ սիրուն ձիեր... Իսկ
թղթից կարո՞ղ էք նաւակներ շինել:

—Կարող եմ: Մենք միասին աւելի լաւ
բան կըպատրաստենք, ամբողջ շոգենաւ կը-
շինենք թղթերից,—ահա այսպիսի...—նա ձեռ-

քով ցոյց տուաւ,—տախտակամածով, խողովակով... ուզում ես:

—Այդպիսին... ի հարկէ, ուզում եմ: Կօլեայի մայրը չի կարող այդ տեսակը պատրաստել: Ես այն ժամանակ կրկանչեմ Կօլեային և միասին կըխաղանք: Դուք մեզ հետ կըխաղա՞ք, հա՛: Իսկ գայլ-գայլ գիտէ՞ք խաղալ: Դա այսպէս է... Շնորհակալութիւն, տատիկ, էլ չեմ ուզում խմել: Ահա այսպէս պէտք է խաղալ, կանգնեցէք այստեղ, իսկ ես կերթամ այն սենեակը... Դուք քանի սենեակ ունիք, երե՞ք, չորս... գնանք, մայրիկ, տեսնենք:

Դը՛ն-դը՛ն-դը՛ն... յանկարծ դանգահարեցին:

—Ա՛խ, հայրիկդ է,—ասաց նոր մայրիկս: Սպասիր, Բօրեա,—նա զգուշացրեց ինձ մատով,—ես մենակ դուրս կըգնամ, իսկ դու նրատիր այս բազկաթոռի վրայ: Հէնց որ նա դահլիճ կըմտնի, իսկոյն կընկատի քեզ: Տեսնենք ի՞նչ կասի:

Նստեցի բազկաթոռի վրայ և թագնուեցի:

Հսեցի, հայրիկս ներս մտաւ:

—Ի՞նչ է պատահել ձեզ, Գրիգորիյ Ալեքսէ-կիչ,—հարցնում է մայրիկս, և նրա ձայնը արդէն ուրախ չէ, այլ մի տեսակ լուրջ:

—Եկել եմ ձեզ ասելու, որ դուք այսօր ինձ չսպասէք թատրոն գնալու համար (այս ինչո՞ւ

այսպէս տխուր է խօսում հայրիկս): Դժբախտութիւն է եկել գլխիս...

—Ի՞նչ է պատահել,—տատիկն էլ մօտեցաւ դռանը:

—Ուղղակի չգիտեմ ի՞նչ անեմ... տղաս տնից դուրս է եկել ճաշից յետոյ... Նայող չկայ...

—Ա՛խ, Տէր Աստուած,—բացականչում է մայրիկս և հայրիկիս ձեռքից բռնած ներս է քաշում դէպի դահլիճը:—Բօրեա՛, Բօրեա՛:

—Հանգստացէք, Գրիգորիյ Ալեքսէկիչ, նա այստեղ է, անխառն ձեռքով,—ասում է տատիկը:

Հայրիկս ուրախացաւ ու դարմացաւ:

—Դու այստեղ ի՞նչպէս եկար,—հարցնում է:—Դո՞ւք բերիք սրան:

—Ո՛չ, ես ինքս եկայ, հայրիկ:

—Նա ինքն եկաւ... Ես ցաւում եմ այժմ, որ ձեզ չնախազգուշացրի,—նոյն իսկ ժամանակ շունեցայ մտածելու...

—Սա էլ շարունակ խօսում էր փոքրիկ երեխայի պէս: Ես քանի անգամ ասացի՝ հայրիկն անհանգիստ կըլինի,—ասեց տատիկը:

—Սա լաւն է: Ես սիրում եմ սրան: Սա ինձ համար շոգենաւ կըպատրաստի, հայրիկ, մե՛ծ շոգենաւ...

Ես փաթաթուեցի նոր մայրիկիս և գրկեցի: Հայրիկս նայեց մեզ, ձեռքով շփեց դէմքը և ժպտաց:

—Է՛հ, փառք Աստծու... Միայն չեմ հասկանում, ի՞նչպէս եկար դու այստեղ: Ես այս ու այն կողմը վազեցի, գնացի Նէժինցեաների մօտ, Կոստինի մօտ... Բայց, թէ դու կարողէիր այստեղ գալ մտքովս անգամ չէր կարող անցնել: Ախր ի՞նչպէս իմացար:

—Մի կին պատահեց, երբ Միխայլովնայի հետ էի, և ասաց. «Դուք տխրո՞ւմ էք առանց մայրիկի»...

—Այդ երկար պատմութիւն է, թէ ինչպէս է իմացել,— և մայրիկս ծիծաղեց:

—Գրիգորիյ Ալեքսէևիչ, ես ձեզ համար թէյ եմ ածել, խմեցէ՛ք, հանգստացէ՛ք,-- ասաց տատիկը:—

—Բայց նա ի՞նչպէս է գտել ճանապարհը: Չէ՞ դուք հեռու էք ապրում:

—Միխայլովնան ցոյց տուաւ Համբարձման փողոցում գեղին տունը: Ես գիտեմ Համբարձման փողոցը: Ուզում էի միմիայն ասել, որ նոր մայրիկս շուտով գայ մեզ մօտ, հայրիկ: Ես այնպէս տխրեցի, երբ դու գնացիր...

Հայրիկս նայեց մեզ (ես կանգնած էի նոր մայրիկիս մօտ և բռնել էի նրա ձեռքը) ու աւելի ուրախ ժպտաց:

Բայց յանկարծ նրա դէմքը լուրջ կերպարանք ընդունեց, և նա ասեց.

—Նոր մայրիկ: Ո՞վ ասեց քեզ, թէ նա քո

մայրիկը պիտի դառնայ... Իսկ այժմ, երբ տեսաւ, որ դու առանց թոյլտուութեան այդպէս հեռու տեղ ես գնում, իսկի չի ուզե՞նայ քեզ պէս չարածճի մայրը լինել:

Ես վախեցայ: Հայրիկս ասեց լրջօրէն. տատիկը շարժում էր գլուխն ու ասում. «Այո, լաւ չէ այդպէս անել»: Մի՞թէ նա իսկապէս չի ուզե՞նայ ինձ մայր լինել: Նայեցի, ժպտում էր...

—Ես միայն եկել էի, որ նրան մեզ մօտ կանչեմ... Ես այնպէս տխուր էի... Միխայլովնան պառկեց քնելու:

Մայրիկս մօտ քաշեց գլուխս և համբուրեց:

—Այսուհետև նա երբէք չի գնայ մենակ: Դա վճռուած բան է. այնպէս չէ՞, Բօրեա:

—Իհարկէ... Ախր, երբ դու մեզ մօտ կրլինես, ես էլ ինչո՞ւ կերթամ ուրիշ տեղ...

—Այո, մենք լաւ բարեկամներ ենք: Ես վաղը կերթամ նրա մօտ. նա ինձ ցոյց կըտայ իր խաղալիքները, մենք միասին կըխաղանք... Մի բան միայն վատ է,— ասեց նա յանկարծ ծիծաղելով և դառնալով դէպի հայրիկը— ես չգիտեմ ջրկիրներ խաղալ:

Ամենքը ծիծաղեցին: Հայրիկս մօտեցաւ և նստեց մեզ մօտ բազմոցի վրայ այնպէս ուրախ, այնպէս ուրախ, որ երբէք եղած չէր:

Ամենքից շատ ես ուրախացայ, ուրեմն ոչ

որ չի բարկանում, ուրեմն նա ինձ մայր կը-
լինի: Ես վեր թռայ և ծափ տուի:

— Բա՛ն չկայ, բա՛ն չկայ: Ես ձեզ կըսովո-
րեցնեմ: Միայն դուք եկէք:

— Սակայն արդէն ժամի եօթն է, — ասաց
տատիկը, — դուք երբ պէտք է թատրոն գնաք:
Կարող էք ուշանալ:

— Ա՛խ, պէտք է թատրոն գնանք, — ասաց
մայրիկս և խորը շունչ քաշեց: — Ինչ-որ էլ չեմ
ուզում թատրոն գնալ:

— Ինչո՞ւ: Չէ՞ որ ուզում էիր, Սօնիչկան
էլ կըսպասի ձեզ, իսկ Բօրենկան շուտով պէտք
է քնի, ժամանակ է արդէն:

— Իհարկէ, — ասաց հայրիկս: — Ես նրան
իսկոյն տուն կըտանեմ, կըհագնուեմ և կըգամ
ձեր ետևից: Պատրաստուիր, Բօրեա, ժամանակ
է տուն գնալու: Միխայլօվնան այնտեղ անհան-
գիստ է քո պատճառով, խեղճ կին:

Չէի ուզում, բայց ի՛նչ անէի. հագայ կօշիկ-
ներս, համբուրեցի մայրիկիս ու տատիկին և
սկսեցի հագնուել:

— Ուրեմն եկ մեզ մօտ վաղը, երբ հայրի-
կըս ծառայութեան կերթայ — կըգաս:

— Կըգամ, կըգամ, — ասում էր մայրիկս,
օգնելով ինձ հագնուել:

— Ահա թէ ինչ կանեմ ես՝ կըգամ մօտդ,
միասին կըխաղանք, յետոյ կերթանք զբօսնելու,

իսկ ճաշին կըգանք այստեղ. հայրիկդ էլ ծառա-
յութիւնից ուղղակի կըգայ մեզ մօտ, լա՛ւ:

Ես վեր թռայ բարձր, թէև կըկնակօշիկնե-
րով էի: Հայրիկս ժպտալով ման էր գալիս սե-
նեակում և որոնում էր իր գլխարկը:

— Դուք էլ եկէք, տատիկ, ես ձեզ ցոյց կը-
տամ մեր սենեակները:

— Լա՛ւ, լա՛ւ, Բօրենկա, — ասում էր տատի-
կը, — միայն տաք հագնուիր, եթէ մըսես, չեմ
գայ: Ակուլինա, տուր իմ մեծ շալը:

Մայրիկս չոքած կոճկում էր վերարկուս
և փաթաթում էր ինձ տաք շալի մէջ:

— Չեմ մըսի, չեմ մըսի, ասում էի ես:

— Պէտք է աւելի տաք հագնուել, Բօրեչկա,
ոտքերդ թաց են, դուք կաոքով էք գնալու, ե-
թէ հիւանդանաս, մտածիր ի՛նչքան վատ կըլի-
նի՛ չենք կարող զբօսնել, խաղալ:

— Ո՛չ, — ասացի ես, — չեմ մըսի: Բայց նա
փաթաթեց դէմքս, այնպէս որ ամենևին չէի
կարողանում խօսել:

Ե՛ւ նա և հայրիկս ծիծաղեցին:

— Էլ մի խօսիր, հոգեակս, — ասաց նա,
համբուրելով ձեռքս: — Ցտեսութիւն, վաղը կը-
խօսենք:

— Ցտեսութիւն. վաղն անպատճառ արի՛:
Հայրիկիս հետ կաոքի մէջ նստեցինք:

—Հայրիկ, նա շուտ կըգայ մեզ մօտ ապրելու:

—Երևի շուտ կըգայ, սիրելի՛ս:

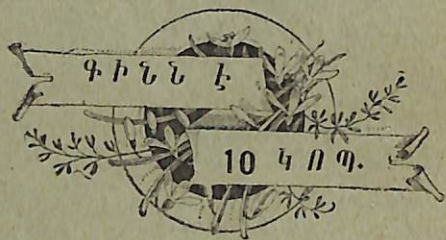
—Ի՞նչպէս ուրախ եմ ես: Նա գիտէ հեքեթներ պատմել, ինձ համար շողենաւ կըպատրաստի: Ես նրան սիրում եմ:

—Լաւ, միայն հիմա շատ մի՛ խօսիր՝ քամին ուղիղ գէպի մեզ է փչում:

Հայրիկս սեղմեց ինձ կրծքին, թևքով պաշտպանելով քամուց: Ես չէի մըսում, լա՛ւ էր այդպէս գնալ: Նայում էի աստղերին, նրանք ի՞նչպէս փայլում էին, մանաւանդ մէկը՝ մեծը, լուսաւորը: Ես մտածում էի՝ թէ ի՞նչպէս կըխաղամ մայրիկիս հետ միասին, թէ ի՞նչպէս կերթամ նրա մօտ լսելու գեղձանիկի երգը: Ես ուզում էի այս բոլորը պատմել Միխայլօֆնային, թռչկոտել, ծիծաղել... Մակայն, քնել ևս շատ էի ուզում:

1 Վայրի կարասներ (սպառուած)	8
2 Առաջին վիշտ (սպառուած)	10
3 Անտառապահը (սպառուած)	12
4 Աշխէնն եւ Մարգարիտը (սպառ.)	10
5 Աղքատի ըսիտը (սպառ.)	5
6 Գոհարիկն ու Աստղիկը (սպառ.)	10
7 Նեղօն ու Պատրաշը	10
8 Գիւղում (սպառ.)	20
9 Կենդանի է արդեօք (սպառ.)	8
10 Բարեկամներ (սպառ.)	12
11 Առակներ ընտանի պատմութիւնից (սպառ.)	12
12 Մագնիս	12
13 Արջի պատմութիւնը: Գայլը	15
14 Ոգնիներ	8
15 Թմփլիկը (սպառ.)	12
16 Լերան աղջիկը (սպառ.)	20
17 Բու	12
18 Փոքրիկ Պարոյրի արկածները	15
19 Փիղ	8
20 Ռուբէնի գըտումները	25
21 Որբ Աննան	12
22 Արցունք	15
23 Անձնագոհ մանուկ	10
24 Դարեւոր կաղնի	6
25 Խրամատի եզերքին	10
26 Լուսատիկներ	40
27 Կատակերգութիւն գոմի ըսկում	12
28 Նոր Մայրիկս	10

«Ազգային գրադարան»

NL0392476

5548